

De Oberufer kerstspelen

Ieder jaar worden op Steinerscholen over de hele wereld, zowel voor de basisschool- als middelbare schoolleerlingen, kerstspelen opgevoerd.

Oberufer

Kerstspelen werden in Europa vanaf de 12de eeuw als toneelspel vertoond. De meeste spelen gingen verloren of bleven niet in hun oorspronkelijke vorm bewaard.

Een uitzondering daarop zijn de Oberufer spelen. Deze dateren uit de late middeleeuwen en werden opgevoerd in Oberufer, een dorpje op een eiland in de Donau in het Hongaars/Oostenrijks grensgebied.

Sinds de 16de eeuw trokken boeren vanuit hun landstreek bij het Bodenmeer (huidige grens Duitsland/Zwitserland) richting het oosten en vestigden zich in het gebied rond Oberufer. Hier bouwden ze als immigranten een nieuw bestaan op. Door de geïsoleerde ligging van het dorp en de vurige wens de eigen gebruiken te behouden, bleef de oorspronkelijke taal en cultuur van de boeren, die sterk afweek van hun omgeving, eeuwenlang bewaard.

Mengeling van dialecten

Linguïst Karl Julius Schröer (Bratislava 1825 - Wenen 1900) vond dat vrijwel compromisloze behoud van taal en leefwijze van de boeren zo interessant, dat hij er rond 1850 een uitgebreide studie van maakte. Hij ontdekte dat de kerstspelen in Oberufer sinds de immigratie in de 16de eeuw, wat taal en vorm betreft, bijna ongewijzigd waren gebleven en daarom nog oorspronkelijk waren. Schröer heeft de tekst in dichtvorm, kleding en de uitvoeringswijzen gelukkig nog vóór de industriële revolutie, die uiteindelijk óók Oberufer veranderde, kunnen noteren. Tot die tijd werden de teksten door de spelers zelf steeds overgeschreven en uit het hoofd geleerd. Deze teksten en de muziek van het kerstspel werden, evenals de kleding en de attributen van de spelers, bewaard door de 'Meester' van de spelen.

De spelen worden gekenmerkt door een afwisseling tussen humor, ernst en mystiek. Zelfs na tientallen jaren doen zowel spelers als toeschouwers steeds weer nieuwe ontdekkingen in wat verborgen ligt in de grote eenvoud van de spelen.

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner (Donji Kraljevec 861 - Dornach 1925), grondlegger van de antroposofie en daarmee tevens de Steinerpedagogie, studeerde in de jaren tachtig van de 19de eeuw in Wenen bij Karl Julius Schröer. Steiner werd zo gegrepen door de teksten die Schröer had verzameld, dat hij het kerstspel nieuw leven inblies. Hij bewerkte de spelen naar zijn inzichten. Hierdoor ontstonden een apart Paradijsspel, Geboortespel, Herdersspel, Driekoningenspel en Vastenavondspel. Hij heeft de Oberufer spelen een aantal keren zelf geregisseerd en hierbij ook regieaanwijzingen vastgelegd.

Helaas was de oorspronkelijke muziek verloren gegaan; de huidige liederen werden gecomponeerd door Leopold van der Pals (Sint-Petersburg 1884 - Dornach 1966).

De dialect-Duitse tekst op rijm werd door van Sanne Bruinier (Leiden 1875 - Den Haag 1951) vertaald in een mengeling van middeleeuwse Nederlandse dialecten. Er bestaan ook recentere vertalingen, onder meer van Luc Cielen.

Via Steiner vonden de kerstspelen uit Oberufer hun weg naar de Steinerscholen. Zijn idee was om de spelen jaarlijks op te voeren, als geschenk van de leerkrachten aan de leerlingen.

Een kleine school of een druk bezet college doet tegenwoordig ook een beroep op ouders of oudere leerlingen om de vele rollen vervuld te krijgen óf werkt samen met andere scholen om de leerlingen, hun familie, vrienden en bekenden alle spelen aan te kunnen bieden.

Kompany

De groep die de spelen opvoert wordt 'Kompany' genoemd. Zij spelen de boeren uit Oberufer die optreden voor hun 'boerenpubliek'. De Kompany komt gezamenlijk op en blijft voor het publiek zichtbaar aanwezig tijdens het hele spel. Zij zingen samen hun liederen en gaan in 'omwegangen' zingend door of om het publiek. De spelers treden uit de Kompany om in een rol de verschillende scènes voor het voetlicht te brengen. Speeltempo, kleding en enscenering zijn er op gericht het karakter van het boerenspel te handhaven. Ook de beeldende vorm van de oude speelwijze is behouden gebleven.

Drieluik

De Oberufer spelen bestaan uit een drieluik van spelen

Het Paradijsspel

Het Kerstspel

Het Drie koningenspel

Op onze school wordt het kerstspel opgevoerd. Voor de andere spelen kunt u bij andere Steinerscholen terecht.

Het Kerstspel wordt geheel gespeeld door leerkrachten van Hibernia.

Ouders en belangstellenden worden van harte uitgenodigd op donderdag 18 december om 20.00 uur.

De kinderen van basisschool en middelbaar kijken op vrijdagochtend 19 december.

De kinderen worden die vrijdag om 10.00 uur op school in de foyer verwacht.

• PARADIJSSPEL

Het Paradijsspel is het verhaal van Adam en Eva.

Adam verschijnt als eerste mens, God scheidt Eva uit zijn rib.

Aansluitend zien we de verleiding door de Duivel, het eten van de boom van goed en kwaad, de triomferende Duivel, een toornige God en de verdrijving uit het paradijs door de Engel.

Verhalen met verwante thema's stammen uit het middenoosten, uit het stroomgebied van Eufraat en Tigris, het tegenwoordige Irak.

Rollen: Boompjesdrager - Godvader - Adam - Eva - Duivel - Engel

- KERSTSPEL

Het Kerstspel bestaat eigenlijk uit drie delen die als een eenheid worden opgevoerd

- > De Annunciatie (Verkondiging/Maria boodschap)
- > Het Geboortespel
- > Het Herdersspel

De Kompany komt zingend op. 'De Sterrenzanger', leider van de Kompany, begroet alles en iedereen en probeert ondertussen de weerbarstige Kompany in toom te houden.

Het verhaal volgt verder het evangelie van Lucas: de boodschap van de engel aan Maria wordt vertolkt.

Daarna zien we de reis naar Bethlehem van Jozef en de hoogzwangere Maria, hun zoeken naar een onderkomen en het vinden van een stal met os, ezel en kribbe. Herders op een ver bevroren veld vernemen op mysterieuze wijze de geboorte van het Christuskind. Deze eenvoudige mensen, handelend vanuit hun hart, gaan er op uit om het kind te zoeken en te aanbidden. De Kompany bezingt jubelend hun blijdschap.

Rollen: Sterrenzanger - Engel Gabriel - Jozef - Maria - 3 Waarden - Herders: Stiechel, Gallus en Witok en de oude Chrispijn

Paradijsspel en Kerstspel worden uitgevoerd in de week voorafgaand aan het kersteces.

Het Paradijsspel is geschikt voor leerlingen vanaf de derde klas lagere school.

- DRIEKONINGENSPEL

Het derde spel uit het drieluik is het Driekoningenspel. Dat wordt uitgevoerd ná de kerstvakantie voor leerlingen vanaf de basisschool klas 4. Het vertelt over het bezoek van de drie koningen Caspar, Balthasar en Melchior aan Herodes en hun zoektocht naar en offergeven aan het Christuskind.

Ten slotte zien we Herodes, na zijn opdracht voor de kindermoord, ten onder gaan aan waanzin.

De tegenstellingen tussen goed en kwaad of tussen onbaatzuchtigheid en zelfzucht zijn zeer herkenbaar. Tijdens het spel bevindt zich de 'donkere' kant van de Kompany op de ene helft van het speelveld terwijl de 'lichte' kant [het goede, het zuivere, het innerlijke] aan de andere zijde is. De tegenpolen spiegelen zich.